שני לוחות הברית — ויקרא

פרק דרך חיים תוכחת מוסר מכל ספר תורת כהנים:

אדם כי יקריב מכם (ויקרא א, ב). כבר כתבתי התעוררות אדם בקרבנו יהיה כמקריב את עצמו, ויחשוב זאת תורת העולה, זאת תורת החטאת, זאת תורת האשם. כלומר זאת שעושה בבהמה, הוא התורה שהיה ראוי להיות נעשית בהעולה על רוחו בהרהור חטא. וכן בהחטאת, וכן בהאשם. וכשהוא מרגיש בעצמו שהוא דבוק בהש"י, זאת תורת השלמים, שלום למזבח שלום לכהנים שלום להבעלים (תו"כ ג, א), ואז מקוים בו (שמות יט, ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, כי גם הבעלים אוכלים כמו הכהנים:

ועתה בעונותינו שאין לנו מזבח ולא כהן, יאמר תורת העולה, ותורת החטאת, ותורת האשם, וכן כולם יעסוק בתורתם בשברון לב, ויצטער שלא יוכל לעשות בפועל ויתודה ויהיה לבו נשבר בקרבו ויתקיים בו (תהלים נא, יט) זבחי אלהים רוח נשברה. ואמרו רז"ל (מנחות קי, א) העוסק בפרשת קרבנות, כי עסק משמעו שידע טעם וסודות הקרבנות. ובפרט כשיש לו תענית הוא קרבן ריח ניחוח כמו שהביא בתולעת יעקב דף ס"ז וזה לשונו, יסוד עיקר התענית על כל זה הוא מזבח מוכן לכפר על חטאתיו, כי במיעוט אכילה ושתיה מתמעט מחלבו ומקריב אותו במיעוטו בתפילתו לפני אלהיו, והיה לפנות ערב כגבור עליו חולשת האיברים אש שלהבת יסודתו תוקד בו לא תכבה לאכול ולהמעיט חלבו ודמו. וסוד האמיתית כשם שיש איברים למעלה ועניינים ידועים לאכול הקרבן מתוך האש, כן יש למטה איברים ועניינים ידועים באדם ואוכלים חלבו ודמו וממעטין אותו. כשם שהעשן האש עולה מתוך הקרבן, כי רוח האדם יוצא לחוץ ועולה הוא ריח ניחוח לה'. כל זה ביום התענית. והאדם צריך לכוין רוחו ונשמתו לכל הדברים האלה, ולכונן עצמו לפני אלהיו כאלו הוא מזבח כפרה מוכן לפניו, ולבקש ממנו סליחה כהבנות מזבח גופו לפניו בכל סדריו ועניניו, ונסלח לו מחטאתו אשר חטא. הרי לך מזבח שלם בכל עניניו וסודותיו ככל אשר יהיה לפני ה', החלב והדם האש והעשן והריח הכל תמים לפני ה'. ובמזבח הזה יקריב כל הקרבנות שבעולם, כי בהכינו המזבח הזה יקריב קרבנו. כי אם על תודה יקריבנו, והתודה עליו את כל חטאתו ואת כל אשמו לפני ה' על המזבח הזה. אם על חטאת או על האשם בשגגה או בזדון יקריב עליו, ואת כל האיברים לפני ה' כליל תקטר:

ואם זבח שלמים קרבנו במקום הזה ופשפש ולא מצא, שלום לו מאדון הכל והוא זבח שלמים ממש לכפר עליו לפני ה'. כל הקרבנות שבעולם יוכל אדם להקריב על המזבח הזה, כי זהו מזבח כפרה ממש להתודות עליו ולהקריב עליו כל איבריו למטה ולמצוא חשבון. אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלהיו (תהלים קמד, טו), עכ"ל (תולעת יעקב):

שלא להבדיל הראש בחטאת העוף (ויקרא ה, ח). כתב הר"מ הבבלי, טעם מצוה זו לפי שהחוטא פנה ליוצר כל יתברך עורף ולא פנים, לפיכך קרבנו שהיא תמורתו נפש תחת נפש תצא מערפו כיון שהיה קשה עורף. ובחטאת העוף שיש בו כפרה דווקא, ולא בעולת העוף, דכאן משום דהתודה, ובעולת העוף אין וידוי, לפיכך בחטאת העוף ומלק את מול ערפו ולא יבדיל (שם), עד כאן:

על כל קרבנך תקריב מלח (ויקרא ב, יג). זה לשון הרב ר' מנחם הבבלי, טעם מצוה זו כמו שאמרו רז"ל תנאי התנה הקב"ה עם מי הים שיעלו לקרבן, והמקריב קרבנו צריך להתיסר מעצמו, מה מלח ממתיק הבשר אף יסורין כן (ברכות ה, א). זהו שאמרו רז"ל טובה מרדות אחת בלבו של אדם מק' מלקיות (שם ז, א), אז תתקיים התשובה כתקנה אם על כל קרבניך תקריב מלח, עד כאן לשונו:

שלא להקטיר שאור ודבש (ויקרא ב, יא). זה לשון הרב הנ"ל, טעם מצוה זו מדקאמר (שם) תקטירו ולא אמר תקריבו, ללמד שעם הקרבן צריך הכנעה כדי שיהי' לרצון, והשאור והדבש היצר נמשך אחריהם ומגביהים עצמם בטבע, והכפרה תלויה בהכנעה שהרי כל המנחות באות מצה, והקטיגור לא יעשה סניגור, ואין זה קישור רק כאשר אד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני אדם שהם המקטרגים אשר פני ה' חלקם, עד כאן:

אשר נשיא יחטא (ויקרא ד, כב). אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב כו', ואז מכל שכן יתעוררו יתר העם. עוד יש רמז מוסר בסמיכות חטאת הקהל הוא אשר נשיא יחטא, כלומר אם חוטאים הקהל, אזי הנשיא חוטא כשבידו למחות ואינו מוחה:

נפש כי תחטא וגומר או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד, כג). בזוהר (ח"ג יג, א-ב) כתב הרבה התעוררות באלו הפסוקים. והמכוון יאמר או הודע אליו חטאתו שכבר הודיעוהו (בצרור המור) מן השמים קודם שיבא לעולם, כאומרו (ירמיה א, ה) בטרם אצרך בבטן ידעתיך, כי שם מודיעים לאדם ומאירים אותו כנר דלוק על ראשו להדריכו וללמדו דרכי הש"י, ולהשביע שילך בדרכי השם. כמוזכר בסדר טהרות (נדה ל, ב) דרש ר' שמלאי הולד דומה במעי אמו וכו', ונר דלוק על ראשו ומביט מסוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדין אותו כל התורה שנאמר (משלי ד, ד) ויורני ויאמר לי וגו', ואומר (איוב כט, ד) בסוד אלוה עלי אהלי וגו'. ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו, שנאמר (עי' ישעיה מה, כג) כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון וגו'. ומה שבועה משביעין אותו. אומרים לוי הוי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם אומרים עליך צדיק אתה הוי אתה בעצמך כרשע, והוי יודע שהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים ונשמה שנתן בך טהורה, אם אתה משמרה בטהרה מוטב, ואם לאו הרי הוא בא ונטלה ממך, עד כאן:

וא"כ הרי אדם מותרה ועומד ומלומד קודם שיצא לעולם בענין שכשיזכיר זה ישוב מחטאתו, וזהו (ויקרא ד, כג) או הודע אליו חטאתו אשר חטא. אולי שלזה סמך לכאן (שם ה, א) ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה שהיא זאת השבועה הנזכרת במאמר של מעלה, שמשביעין לאדם קודם שיצא לאויר העולם שאומרים לו הוי צדיק ומתרין בו ומשביעין אותו לנפשו, כאמרו תשבע כל לשון זה יום הלידה, שנאמר (תהלים כד, ד) אשר לא נשא לשוא נפשי. וזהו ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע ידע בהתראה שהתרה בו, ולכן אם לא יגיד ויודה על חטאתו ויזכור שבועתו, ונשא עונו, כי ראוי הוא לעונש זה אחר שהתרה בו:

ומעלה מעל בה' (ויקרא ה, כא). פירש רש"י, לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן אינו עושה אלא בעדים ובשטר, לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר. אבל המפקיד אצל חבירו ואינו רוצה שתדע בו נשמה אלא שלישי שביניהם, לפיכך כשהוא מכחיש, מכחיש בשלישי שביניהם, עד כאן לשונו. ראה והביטה עד היכן מגיע עון הכופר בממון, אע"פ שאינו אלא דבר שבממון הוא כופר בהשם יתברך: